

Spoštovani poslanke in poslanci,

v Društvu novinarjev Slovenije (DNS) že več kot desetletje pričakujemo spremembe medijske zakonodaje. Aktivno in konstruktivno smo sodelovali v vseh javnih razpravah o predlogih medijskih zakonov. Na besedilo predloga zakona o medijih (ZMed-1) smo točno pred enim letom podali [obsežen komentar](#). Oglasili smo se tudi maja 2024, ko je bil predlog poslan v medresorsko usklajevanje. Ker pa se besedilo predloga ZMed-1, ki ga je vlada 31. decembra 2024 potrdila in poslala v državni zbor, bistveno razlikuje od preteklih verzij, zato želimo znova opozoriti na nekatere člene zakona, ki jih je po mnenju društva novinarjev še treba popraviti oziroma dopolniti.

Generalno v Društvu novinarjev Slovenije ocenjujemo, da je sprejem predloga zakona navkljub njegovim pomanjkljivostim nujen, saj bi popolna zavrnitev slovenski medijski prostor obsodila na zastarel in neučinkovit obstoječ zakon o medijih. Za razumevanje našega stališča do predloga ZMed-1 v celoti vas vabimo k branju tako komentarja na osnovni predlog ministrstva za kulturo kot komentarja, ki vam ga pošiljamo zdaj.

Glede na to, da zakon načeloma podpiramo, na tem mestu ne bomo izpostavljali pozitivnih sprememb, ki jih prinaša, ampak se bomo osredotočili le na tisto vsebino, ki je po našem mnenju še problematična.

Najprej navajamo poglavja ZMed-1, ki so bistvena z vidika ohranjanja, zaščite ter podpore neodvisnemu in kakovostnemu novinarstvu, potem pa tudi nekaj pripomb na druge rešitve, za katere verjamemo, da jih je mogoče še izboljšati. Vsi konkretni predlogi sprememb besedila členov zakona so označeni z ležečo pisavo.

III. SPODBUJANJE IN ZAŠČITA MEDIJSKE PLURALNOSTI

(1) Javni interes na področju medijev

Predlog ZMed-1 v poglavju o spodbujanju in zaščiti medijske pluralnosti, ki opredeljuje finančne podpore države medijem, po mnenju DNS ne prinaša jasno opredeljenega mehanizma financiranja produkcije medijskih vsebin, kot smo ga v DNS predlagali v javni razpravi. V DNS zagovarjamo večletno financiranje javnega interesa v medijih, v vrednosti 15 milijonov evrov letno, ki temelji na vnaprej znanih merljivih kriterijih, ki so natančno definirani v zakonu. Zagovarjamo predvsem financiranje produkcije medijskih vsebin, torej plač in honorarjev ustvarjalcev medijskih vsebin, kar bi preprečevalo nadaljnje slabšanje delovnih pogojev v uredništvih, ohranjalo delovna mesta ter zagotavljalo več izvirnih in kakovostnih vsebin v slovenskem jeziku za bralce, poslušalce in gledalce.

Ne glede na to, da je ministrstvo upoštevalo nekatere naše predloge, boljše razdelalo sheme državne pomoči in definiralo, da bo pomoč namenjena tiskanim in digitalnim medijem, kar je napredek od predloga izpred enega leta, pa rešitve kljub temu niso izpolnile naših pričakovanj. Predlog zakona namreč pomeni samo pravno podlago, da vlada sme oblikovati sheme pomoči, predvideva sicer šestmesečni rok, v katerem naj bi vlada sheme oblikovala, vendar je končna odločitev, kdaj in kako bo vlada to uredbo sprejela, izključno v njenih rokah, kar pomeni, da bo preveč odvisna od dnevne politike. Če prav razumemo zapisano, bo po novem tudi redni letni razpis, kot ga poznamo že sedaj, del te uredbe in bo torej lahko potrjen vladni samovolji.

Predlog zakona ne definira višine letnih sredstev, celoten mehanizem bo s tem potrjen nestabilnosti in politični pristranskosti. Višina sredstev bi morala biti v zakonu zagotovljena, prav tako bi morala izhajati iz vnaprej ugotovljenih dejanskih potreb pri zagotavljanju javnega interesa v medijih, kot ga opredeljuje zakon.

Predlog predvideva, da se bodo sredstva tako iz razpisa za programske vsebine, ki ostaja takšen, kot ga poznamo, kot iz novih shem za tiskane in digitalne medije delila na letni ravni, predvidevamo, da po načelu plačila za nazaj. Takšen sistem ne omogoča dolgoročne finančne predvidljivosti, večletnega načrtovanja, razvoja in stabilnosti. Letno projektno financiranje prinaša veliko administrativno obremenitev tako za pristojno ministrstvo kot za prejemnike sredstev ter zmanjšuje učinkovitost in racionalnost celotnega mehanizma. Po našem mnenju je dejavnik tveganja lahko tudi komisija, še posebej v kombinaciji z nedefiniranim sistemom in

ohlapnimi merili za presojo projektov. V DNS smo si želeli modela, ki bi se izvajal čim bolj avtomatično in prek katerega bi država nediskriminatorno financirala del stroškov produkcije.

Ker je javni interes v predlogu zakona opredeljen zelo široko, osnovna merila so zelo splošna, kot denimo pomen projekta za uresničevanje javnega interesa, kakovost in izvornost projekta, strokovne reference sodelujočih, številna prednostna merila pa težko merljiva, bodo dejanski pogoji in potek izvedbe dodeljevanja državnih pomoči v veliki meri odvisni od interesov in motivacije konkretne zasedbe na ministrstvu kot tudi političnih interesov vlade. Po našem mnenju je to v nasprotju z načeli zaščite neodvisnega novinarstva.

Ob vseh že navedenih pomislekih pa se nam porajajo tudi praktična vprašanja glede izvajanja nekaterih določb tega poglavja predloga zakona. Prva alineja 1. odstavka 16. člena tako določa, da bo država sofinancirala prehod tiskanih medijev na digitalno izdajanje. Vprašanje je, ali se predvideva tudi sofinanciranje projektov tistih tiskanih medijev, ki so prehod že opravili. Glede pogoja števila uporabnikov, ki ga morajo doseči digitalni mediji, ni jasno za kakšen doseg gre, dnevni, mesečni, povprečni. MOSS uporablja termin doseg obiskovalcev, samo predvidevamo lahko, da gre za ista termina. Predvsem v imenu nepridobitnega medijskega sektorja opozarjamo tudi, da bi bilo bolj ustrezno, da bi se pogoj treh oziroma petih zaposlenih v uredništvu lahko izpolnil tudi s po obsegu ali času primerljivim sodelovanjem samozaposlenih sodelavcev.

Nobenega napredka ni narejenega niti pri financiranju programov posebnega pomena, pri katerih bi se moralo letno projektno financiranje nadomestiti z dolgotrajnim sistemskim financiranjem, ob tem pa izvajati tudi natančen nadzor izpolnjevanja javnega interesa teh programov.

Ne glede na to, da imamo v društvu novinarjev težave s celotnim konceptom finančne pomoči medijem, pa menimo, da je mogoče tudi v danem okviru narediti izboljšave, ki jih navajamo spodaj:

12. člen (javni interes na področju medijev)

(2) Predlagamo, da se v to določbo ne glede na obstoj specialnih zakonov doda, *da za uresničevanje javnega interesa na področju medijev Republika Slovenija zagotavlja zadostno*

financiranje RTV Slovenija in STA ter zagotovi vire financiranja za namene financiranja javnega interesa v medijih iz tega zakona.

13. člen (vrste in namen finančnih podpor)

(1) Za uresničevanje javnega interesa na področju medijev podpira Republika Slovenija s proračunskimi sredstvi za medije, zagotovljenimi pri pristojnem ministrstvu, te eno- ali večletne projekte in programe medijev: ...

(2) Poleg projektov in programov iz prejšnjega odstavka lahko Republika Slovenija za uresničevanje javnega interesa na področju medijev s proračunskimi sredstvi za medije, zagotovljenimi pri pristojnem ministrstvu, zagotavlja večletno finančno podporo medijem tudi v okviru naslednjih posebnih shem državnih pomoči: ...

Doda se nov 3. odstavek

(3) Za namen iz drugega odstavka tega člena se zagotovijo sredstva v letni višini, ki ustreza vrednosti 15 odstotkov zneska prispevka za programe RTV Slovenija, ki je bil zbran v prejšnjem letu.

14. člen (osnovni pogoji in merila za dodelitev finančne podpore)

(3) Glede na značilnosti posamezne vrste finančne podpore iz prejšnjega člena se lahko pri presoji upravičenosti financiranja posameznega projekta ali programa upoštevajo tudi ta prednostna merila:

Med prednostna merila se doda:

- zagotavljanje učinkovitega dostopa upravičenim uporabnikom do medijskih objav za potrebe uporabe na podlagi zakonite licence iz 47. člena ZASP ter, v primeru imetništva pravic, ki so predmet posebnih zakonsko urejenih delitev nadomestila z avtorji, veljavno ustrezno pooblastilo za kolektivno upravljanje pravic pristojni kolektivni organizaciji za uveljavljanje pravic iz naslova uporabe na podlagi zakonite licence, in zagotavljanje podatkov, potrebnih za uveljavljanje in kolektivno upravljanje pravic, ki jih izdajatelj posreduje pristojnim kolektivnim organizacijam, če s temi podatki razpolaga, in sicer tudi, če ti vsebujejo osebne ali druge varovane podatke;

V DNS se pridružujemo predlogu sprememb ZMed-1, ki ga je na poslanke in poslance naslovila kolektivna organizacija Združenje avtorjev Slovenije (ZAMP). Izdajatelji medijev, ki delujejo v javnem interesu, morajo svojo vlogo odgovorno izvajati tudi s spoštovanjem javnega interesa, ki ga je država izrazila z oblikovanjem zakonite licence in pravil delitve (70 % imetniki pravic/30 % avtorji) zbranih nadomestil. Dosledno zasledovanje javnega interesa terja, da se od izdajateljev medijev, ki želijo biti deležni finančne pomoči iz omenjenega naslova, upravičeno pričakuje tudi zagotavljanje pogojev za uporabo objavljenih vsebin na podlagi zakonite licence in omogočanje uveljavljanja ter ustrezne poravnave nadomestil tudi avtorjem.

Predlagamo spremembo 5. odstavka:

(5) Vlada v okviru osnovnih pogojev ter osnovnih in prednostnih meril iz tega člena sprejme uredbo za dodeljevanje državnih pomoči.

Z vidika spoštovanja medijske neodvisnosti je nesprejemljivo, da bi vlada podrobneje določala osnovne pogoje ter osnovna in prednostna merila za dodeljevanje državnih pomoči, kot je navedeno v predlogu. Ti pogoji in merila so zapisani v zakonu, zato jim lahko vlada z uredbo le sledi. Predlagana dikcija po našem mnenju zmanjša potencialno tveganje za politično motivirano vplivanje na dodeljevanje državnih pomoči.

16. člen (finančna podpora za digitalni prehod tiskanih medijev)

- (1) Sofinanciranje izdajateljev za produkcijo vsebin v tiskanih medijih, s katero se krijejo uredniški stroški dela, povezani z ustvarjanjem programskih vsebin.
- (2) - imajo v uredništvu zaposlenih ali samozaposlenih najmanj toliko oseb, da njihov skupni delovni čas ustreza vsaj petim zaposlenim za polni delovni čas;
- (5) Vlada z uredbo iz petega odstavka 14. člena in v okviru navedenih pogojev opredeli dodeljevanje finančne pomoči iz tega člena.

17. člen (finančna podpora za digitalne medije)

- (2) imajo v uredništvu zaposlenih *ali samozaposlenih* najmanj toliko oseb, da njihov skupni delovni čas ustreza vsaj trem zaposlenim za polni delovni čas.
- (4) Vlada z uredbo iz petega odstavka 14. člena *in v okviru navedenih pogojev* opredeli dodeljevanje finančne pomoči iz tega člena.

6. Programi posebnega pomena

Predlagamo nov 51. člen, ki bi opredeljeval status nepridobitnega medija posebnega pomena za tiskane in digitalne medije.

Društvo novinarjev Slovenije podpira nepridobitne medije iz tako imenovanega tretjega medijskega stebra, ki opozarjajo, da gre za pomemben steber manjših, lahko nišnih medijev in novinarskih/programskih ekip, ki bistveno prispevajo k vsebinski in tudi konceptualni raznolikosti. Ministrstvu zato predlagamo, da v predlogu zakona uredi status »nepridobitnega medija posebnega pomena«.

Predlagamo, da so do tega statusa upravičeni mediji, katerih izdajatelji so nevladne organizacije, ki delujejo v javnem interesu na področju medijev.

Status nevladne organizacije v javnem interesu na področju kulture se trenutno presoja na podlagi Zakona o nevladnih organizacijah, Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo in Zakona o varstvu kulturne dediščine.

Predlog ZMed-1 v 1. odstavku 13. člena sicer navaja, da podpira delovanje medijev, ki imajo status nevladne organizacije v javnem interesu na področju medijev, status je naveden tudi kot prednostno merilo v 3. odstavku 14. člena, vendar v DNS ne vidimo razloga, zakaj bi bili tiskani in digitalni nepridobitni mediji diskriminirani, saj imajo radijski in televizijski nepridobitni programi status posebnega pomena opredeljen že v obstoječem zakonu.

47. člen (lokalni in regionalni radijski in televizijski programi posebnega pomena)

V DNS se sprašujemo, zakaj se zmanjšuje zahtevani odstotek regionalnih vsebin lastne produkcije regionalnih radijskih in televizijskih programov posebnega pomena, in sicer s 30 na 20 odstotkov, saj je namen statusa prav ponudba vsebin za lokalna in regionalna okolja. Takšnemu zmanjšanju nasprotujemo, ker pomeni nižanje že pridobljenih standardov zagotavljanja lokalnih vsebin, poleg tega vodi v manjšanje uredniških ekip regionalnih medijev.

Menimo tudi, da je območje delovanja regionalnih radijskih in televizijskih programov posebnega pomena, ki po obstoječem zakonu, kot tudi predlogu ZMed-1 obsega območje, na katerem živi več kot 10 in ne več kot 50 odstotkov prebivalcev RS, preširoko. Polovica Slovenije ni več regija, še posebej, če je namen statusa posebnega pomena zagotavljati kakovostno lokalno oz. regionalno informacijo. Tako veliko območje je nesmiselno tudi v odnosu do 48. člena predloga zakona, ki dovoljuje oblikovanje mrež programov posebnega pomena. En sam regionalni program ali mreža regionalnih programov imajo zahtevano enako veliko območje delovanja.

Predlagamo, da se 2. in 4. odstavek 47. člena spremenita tako, da se ohrani zahteva 30 odstotkov lastne produkcije, območje pa se zmanjša na ne več kot 40 odstotkov prebivalcev.

Peti odstavek skupaj z drugo alinejo petega odstavka opredeljuje programski odbor, v katerem naj bi bili zastopani interesi lokalnega območja.

Glede na to, da je tveganje za konflikt interesov v lokalnem okolju lahko še bolj izrazito, predlagamo, da zakon zahteva, *da morajo biti v ustanovitvenem aktu izdajatelja medija opredeljeni tudi nedovoljeni konflikti interesov članov programskih odborov lokalnih in regionalnih radijskih in televizijskih programov posebnega pomena.*

48. člen (lokalni in regionalni radijski ali televizijski programi v mreži)

V DNS smo začudeni nad 48. členom predloga, ki dovoljuje povezovanje lokalnih in regionalnih radijskih in televizijskih programov posebnega pomena v mreže. Po sedanjem zakonu je takšno povezovanje za programe posebnega pomena prepovedano, vemo pa, da je na trgu do dejanskega povezovanja že prišlo. V predlogu ZMed-1 so pogoji za povezovanje v

mreže za programe posebnega pomena in vse druge programe izenačeni. Poleg tega so za vse, torej tudi za radijske in televizijske programe, ki nimajo statusa posebnega pomena, pogoji za povezovanje v mrežo deregulirani. Obstoječi zakon namreč od programov, povezanih v mreže zahteva, da poleg lastne produkcije v skupnem programu zagotavljajo tudi, »da vsak od povezanih izdajateljev oddaja na območju, za katerega mu je bilo izdano radijsko dovoljenje, najmanj dve (2) uri programa lastne produkcije dnevno«.

V DNS smo do te spremembe zadržani, saj uzakonja dejansko stanje, ki je po našem mnenju slabo. Lokalne radijske postaje, ki so se povezale v mreže, so povečini izgubile svojo samostojnost, uredništva so se združila in posledično zmanjšala, lokalno prebivalstvo pa je bilo s tem prikrajšano za lokalne informacije, ki so razlog, zakaj sploh imamo status posebnega pomena.

Država, ki si v predlaganih določbah o preprečevanju koncentracije v medijih prizadeva za pluralnost medijskih vsebin in zato zahteva presojo prav vsake transakcije z mediji, v tem členu zagovarja de facto koncentracijo, ki ne bo predmet presoje Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (AKOS). Sprašujemo se, ali gre v tem primeru za prikrito koncentracijo?

Če pogledamo slovensko radijsko krajino, vidimo, da so radijske postaje posebnega pomena, ki so dejansko relevantne za lokalno prebivalstvo tudi v smislu posredovanja kakovostnih lokalnih informacij, tiste, ki so ostale samostojne in so vlagale v svoja uredništva. Delale so na lastni vsebini in ne na povezovanju s ciljem zmanjšanja stroškov.

Kot smo navedli že zgoraj, nasprotujemo tudi temu, da bi se zmanjševale zakonske zahteve po deležu lastne produkcije programov posebnega pomena. Predlagamo, da povezovanje programov posebnega pomena v mreže ostane prepovedano. Če pa bi tudi poslanci menili, da je takšno mreženje, kot ga predlaga zakon, korak v pravo smer, potem v 1. odstavku predlagamo:

- skupna lastna produkcija povezanih izdajateljev med 5. in 19. uro za radijske programe ter med 8. in 22. uro za televizijske programe obsega najmanj 30 odstotkov programskih vsebin, ki se oddajajo prek mreže;

- da vsak od povezanih izdajateljev oddaja na območju, za katerega mu je bilo izdano radijsko dovoljenje, najmanj dve (2) uri programa lastne produkcije dnevno;

4. Pravica do popravka in odgovora

70. člen (pravica do popravka)

Ob določbi v 3. odstavku se nam poraja vprašanje, kaj to pomeni za denimo prenose novinarskih konferenc v živo ali objavo sporočila za javnost v celoti, za kar ta predlog v 9. odstavku 11. člena kazensko ali odškodninsko odgovornost pripisuje organu, ki je vir informacije. Ali je torej medij dolžan objaviti popravek, ki ga nekdo zahteva zaradi izrečenega denimo na seji DZ, ki jo prenaša v živo parlamentarni kanal RTVS? In kako v takem primeru sploh objaviti popravek? Predlagamo, da se določba spremeni na način:

- (3) Izraz obvestilo je katerakoli vsebina ali informacija, za katero je skladno z določili tega zakona odgovoren odgovorni urednik.

71. člen (zahteva za objavo popravka)

- (1) Za zaščito obeh strani predlagamo ohranitev zdajšnjega sistema pisne zahteve za popravek, vročene odgovornemu uredniku po priporočeni pošti, ali pa obvezen način preverjanja oziroma povratnice, ali je odgovorni urednik zahtevo po elektronski pošti dejansko dobil in videl in ta ni bila morda preusmerjena v koš ali neželjeno pošto. S tem bo tudi pošiljatelj zahteve dobil potrditev, da je ta dosegla odgovornega urednika in da roki tečejo.
- (3) Določba po našem mnenju ni potrebna, zaradi tehničnih in vsebinskih zasnov in zahtev posameznega medija predlagamo, da je naslov popravka v vsakem primeru v domeni uredništva, mora biti pa iz njega razvidno, da gre za popravek.

72. člen (objava popravka)

- (1) Predlagamo, da je rok za objavo popravka v medijih, ki se spreminjajo večkrat dnevno, vsaj tri delovne dni od prejema zahteve za popravek.

Ocenjujemo, da je enodnevni rok za objavo popravka v spletnih medijih postavljen neživljenjsko, še posebej, če bo uveljavljena rešitev, po kateri bo zahteva za popravek lahko poslana po elektronski pošti. To pomeni, da bo lahko posredovana tudi med dela prostimi dnevi. Za zavrnitev zahteve za objavo popravka zakon odgovornemu uredniku namenja tri delovne dni časa. Za presojo, ali bo popravek objavljen, odgovor predlagatelju popravka o tem, kje in kdaj bo popravek objavljen, ter samo objavo pa mu zakon namenja en dan, ne glede na to, ali je bila zahteva vložena na dela prost dan in po elektronski pošti.

- (8) Zahteva, da mora odgovorni urednik osebo, ki je zahtevala objavo popravka, pred njegovo objavo pisno obvestiti o mestu in terminu objave popravka, in to narediti na enak način, kot je bila vložena zahteva za objavo popravka, je v luči zgoraj navedenega za odgovorne urednike neživljenjska in pretirana. Ta problem bo rešen, če se spremeni prvi odstavek, kot predlagamo.

73. člen (zavrnitev objave popravka)

Predlagamo, da se v 1. odstavku vrne določba, da lahko odgovorni urednik zavrne objavo:

- če je bila zahtevana objava popravka obvestila, v katerem ali v zvezi s katerim je že bil objavljen odziv prizadete osebe;
- če je bila zahtevana objava popravka obvestila, v zvezi s katerim je bila prizadeta oseba zaprosena za odziv, pa je odziv zavrnila.

Podoben razlog za zavrnitev zahteve za objavo popravka je ministrstvo predlagalo v prvem predlogu ZMed -1, po medresorskem usklajevanju pa je ta določba izpadla iz zakona. Menimo, da jo je treba v zakon vrniti, saj gre v nasprotnem primeru za zlorabo pravice do popravka za ekskluzivni dostop do medijev pod pogoji, ki jih ne določajo novinarji in uredniki, ampak posamezniki sami.

Predlagamo še dodatno alinejo, in sicer:

- če je vsebina zahtevanega popravka neresnična.

Trenutno je namreč medij dolžan objaviti popravek, tudi če vsebuje laži, če je le zadostil ostalim »tehničnim« kriterijem po pravočasnosti in primernem obsegu, kar je nedopustno tudi z vidika

javnega interesa in prizadevanj, da v javno sfero pride čim manj neresničnih navedb in lažnih novic.

77. členu (postopek pred sodiščem druge stopnje)

Predlog zakona revizijo zoper sodbo višjega sodišča dopušča le pod pogoji, ki jih določa zakon o pravdnem postopku. Doslej je zakon omogočal revizijo vseh drugostopenjskih sodb. Zavedamo se, da se je od zadnje spremembe zakona o medijih spremenil zakon o pravdnem postopku, vendar pa vztrajamo, da gre pri pravici do popravka za poseg v uredniško neodvisnost oz. svobodo medijev, zato je vredno ohraniti možnost revizije v vseh pravnih na objavo popravka.

Iz prakse sodišč je očitno, da se je ta pravica pogosto zlorabljala z namenom vplivanja, onemogočanja in utišanja medijev (SLAPP tožbe). Vloga Vrhovnega sodišča RS pri sooblikovanju sodne prakse in enotne uporabe pravil je bila in mora ostati ključna varovalka pred prekomernimi posegi v uredniško neodvisnost in poskusi zlorabe te pravice.

Predlagamo, da se ohrani besedilo veljavnega zakona.

Čeprav je ministrstvo izboljšalo pomene izrazov v uvoda zakona, pa kljub temu ponovno opozarjamo na nekatere pomanjkljivosti predlaganih definicij.

3. člen (pomen izrazov)

1. Evropski akt o svobodi medijev (EMFA), uradno znan kot Uredba (EU) 2024/1083 z dne 11. aprila 2024, v členu 2 določa ključne pojme v zvezi z medijskimi storitvami. Po EMFA je »medijska storitev« opredeljena kot storitev, kot je določena v členih 56 in 57 PDEU, kjer je glavni namen storitve ali njenega ločljivega dela zagotavljanje programov ali tiskanih publikacij pod uredniško odgovornostjo ponudnika medijskih storitev splošni javnosti na kakršen koli način, z namenom obveščanja, zabave ali izobraževanja.

Ni nam jasno, zakaj ZMed-1 medijsko storitev definira po Pogodbi o delovanju EU iz leta 2016, če EMFA ponuja drugo definicijo. Ni nam tudi jasno, kakšen medij ima ministrstvo v mislih, ko kot medij definira tudi storitev, ki je namenjena le vplivanju na javno mnenje ali le trženju uporabnikov.

V DNS predlagamo, da se zakonska definicija medija uskladi z definicijo v EMFI.

3. Pri opredelitvi izdajatelja predlagamo dodatno alinejo, in sicer:

– zaposluje novinarje in programske delavce, vključene v dejavnost ustvarjanja in razširjanja programskih vsebin.

Po mnenju DNS izdajatelj namreč ne more izvajati dejavnosti razširjanja programskih vsebin brez uredništva oziroma ustvarjalcev vsebin.

Predlagamo tudi naslednjo dopolnitev, ki omejuje, da bi bile politične stranke lahko izdajatelj medija:

Pravni subjekt oziroma oseba, ki je pri notranjem ministrstvu registriran(a) kot politična stranka in z njo povezane osebe, ne more biti izdajatelj medija niti pri izdajatelju medija ne sme imeti lastniškega deleža.

10. Po našem mnenju okoliščine ekonomske odvisnosti nimajo zveze s statusom v uredništvu. O statusu ekonomsko odvisne osebe presodi naročnik samozaposlenega na njegovo pobudo, če ta ne zaposluje in najmanj 80 odstotkov svojih dohodkov v koledarskem oziroma poslovnem letu pridobi od enega naročnika. Po vedenju DNS ta status ni široko razširjen v medijski panogi, poleg tega pa iz uredništva izriva vse druge samozaposlene in tudi druge, ki kontinuirano sodelujejo z uredništvom, pa niso v razmerju ekonomske odvisnosti. Novinarji so v preteklosti sprožali številne tožbe z delodajalci in ravno na podlagi dokazovanja odvisnosti od naročnika zahtevali sklenitev delovnega razmerja. Menimo, da je mešanje tega statusa v definicijo sestave uredništva neprimerno in izključujoče.

Predlagamo spremembo definicije na način:

Uredništvo sestavljajo odgovorni urednik, uredniki in novinarji, ki so zaposleni pri izdajatelju, ter drugi avtorji prispevkov oziroma stalni programski sodelavci, ki kontinuirano sodelujejo z uredništvom.

3. Umetna inteligenca v medijih

68. člen (označevanje uporabe sistemov umetne inteligence)

Ta člen od izdajatelja medija zahteva, da se mora vsaka programska vsebina, ki je bila delno ali v celoti ustvarjena s sistemi generativne umetne inteligence (GUI):

- povsem jasno prepoznati in se posebej ločiti od drugih programskih vsebin medija;
- mora biti označena z jasnimi in sistematiziranimi oznakami, in sicer na začetku in koncu vsebine.

Gre za kumulativni zahtevi, katerih izvedbe si v DNS ne predstavljamo v praksi. Strinjamo se z uvedbo jasnega označevanja vsebin, na oblikovanje katerih je bistveno vplivala uporaba GUI.

Po našem mnenju je prvi odstavek, ki zahteva ločevanje, nepotreben, saj zadošča jasno označevanje, zato predlagamo, da se izbriše.

Drugi odstavek pa se dopolni na način:

- mora biti označena z jasnimi in sistematiziranimi oznakami, pri avdio in video vsebinah je to na začetku in koncu vsebine.

Menimo, da je veliko bolj modro medijem naložiti smiselno označevanje vsebin, ustvarjenih z GUI, ki ga bodo sprejeli in uporabljali, kot pa neživljenjske zahteve, ob tem, da bo nadzor skoraj nemogoč, saj nihče ne bo mogel dokazati, da je bila le za del vsebine uporabljena GUI.

4. Ocena koncentracij na medijskem trgu

24. - 42. člen

Ureditev preprečevanja koncentracije lastništva medijev, kot jo predlaga ZMed-1, po mnenju DNS žal prihaja prepozno. Slovenski medijski trg je v večji meri že konsolidiran, lastništvo na določenih delih trga je tudi močno koncentrirano. Dejstvo je, da obstoječi mehanizem presoje ni dal zelenih rezultatov, prav tako se agencija za varstvo konkurence (AVK) v sodelovanju z MK in AKOS ni izkazala za varuha javnega interesa na medijskem trgu.

Glede argumenta, da AKOS, ki bo v celoti prevzel presojo, ni neodvisni regulator, po našem obstajajo tako dejavniki tveganja za neodvisnost AKOS kot tudi dejavniki tveganja, če bi se država odločila za ustanovitev novega samostojnega medijskega regulatorja. Dolgoročno bi to sicer lahko bila boljša rešitev, saj AKOS regulira zelo široka in raznorodna področja, po drugi strani pa bi bilo vzpostavljanje nove agencije kadrovski, strokovni in finančni izziv. Tako

morebitna nova agencija kot AKOS izkušenj s presojo koncentracije nimata, tudi podatki o trgu so zaenkrat skopi in bodo v vsakem primeru predstavljali oviro za kakovostno delo.

V vsebinskem smislu je v predlogu zakona prepovedana koncentracija zelo skopo opredeljena – prepovedane so medijske koncentracije, ki bistveno zmanjšujejo medijsko pluralnost ali uredniško avtonomijo. To je lahko marsikaj ali pa skoraj nič. Predlagani mehanizem, ki sloni na EMFI, zato vidimo kot eksperiment, ki pa dejansko nima prav veliko alternativ oziroma so bile tudi vse druge alternative že preigrane. Na AKOS bo, da bo te skope definicije s prakso napolnila z vsebino. Glede na to, da bo presojo opravila za prav vsako transakcijo, pričakujemo, da se bo oblikovala dovolj obsežna praksa, na podlagi katere bo mogoče sistem oceniti oziroma predlagati uvedbo potrebnih korekcij.

5. člen (uredniška in novinarska avtonomija)

Predlagamo, da se doda nov šesti odstavek, ki se glasi:

(6) Spodbuja se kolektivno upravljanje avtorskih pravic in drugih upravičenj novinarjev kot avtorjev del novinarske narave. Izdajatelj, ki objavi avtorsko delo novinarske narave, mora na podlagi zahteve pristojne kolektivne organizacije tej posredovati podatke, potrebne za kolektivno upravljanje pravic avtorjev del novinarske narave, če s temi podatki razpolaga, in sicer tudi, če ti vsebujejo osebne ali druge varovane podatke.

Pridružujemo se predlogu, ki ga je podala kolektivna organizacija ZAMP, ki so ji novinarji zaupali veliko število pooblastil za zastopanje pri kolektivnem uveljavljanju njihovih avtorskih pravic. K temu smo novinarje pozvale tudi novinarske organizacije.

Zakaj menimo, da je ta dopolnitev potrebna in zakaj menimo, da sodi v poglavje, ki ureja uredniško in novinarsko avtonomijo? Zato ker novinar ni le mezdni delavec, ampak tudi avtor. Izdajatelji medijev tudi v primerih, ko zakon o avtorski in sorodnih pravicah vzpostavlja zakonite licence za uporabo novinarskih avtorskih del, zavračajo pristop h kolektivnemu upravljanju pravic, ki je edini sistem, ki novinarjem zagotavlja izplačila nadomestil, ki jim po zakonu pripadajo. Zavedati se je treba, da so novinarji do svojih delodajalcev ali naročnikov vedno v podrejenem položaju, zato individualno niso uspešni pri uveljavljanju soudeležbe pri nadomestilu, ki ga za uporabo denimo plačujejo kliping agencije ali pa nadomestil, ki jih izdajatelji na podlagi pogodb prejemajo od Googla. Tako imenovano »copyright« direktivo (EU

2019/790), katere namen je bila ureditev pravic na digitalnem trgu, so podprle in omogočile tudi avtorske organizacije. Izdajatelji medijev pa so se ob tem zavezali, kar je zapisano tudi v direktivi in je preneseno tudi v slovensko avtorsko zakonodajo, da so avtorji upravičeni do primernega deleža nadomestila, vendar jim ga ne izplačujejo.

Glede na to, da izdajatelji, med njimi tudi javni mediji, aktivno delujejo proti izpolnitvi javnega interesa, kot je opredeljen v ZASP in ZKUASP, zahtevamo, da država tudi v zakonu o medijih v okviru novinarske avtonomije podpre pravice ustvarjalcev medijskih vsebin kot avtorjev, spodbuja kolektivno upravljanje pravic, pri katerih so novinarji po avtorski zakonodaji upravičeni do deleža nadomestila, in od izdajateljev zahteva deljenje podatkov iz sklenjenih pogodb. Tukaj mislimo predvsem pogodbe z veliki platformami oziroma Googlom, pri katerih se novinarski del nadomestil uveljavlja obvezno kolektivno, torej le preko kolektivne organizacije. Umestitev našega predloga v ZMed-1 pa bo v pomoč tudi pri ureditvi naslednjega velikega področja, to je uporabe avtorskih del za učenje sistemov umetne inteligence, ki ne more potekati na način proste uporabe in kjer morajo biti na deležu nadomestila udeleženi tudi avtorji.

Predlagana določba ne posega v avtorsko zakonodajo.

VII. KAZENSKE DOLOČBE

Menimo, da so nekateri prekrški neustrezno uvrščeni. Tako so kršitve določb, ki zagotavljajo novinarsko avtonomijo ali posredovanje odgovorov zavezancev na novinarska vprašanja uvrščene med najlažje prekrške, s čimer se ne strinjamo, ker gre za dejanja, ki močno posegajo v uredniško avtonomijo oziroma novinarjem onemogočajo pridobivanje za javnost pomembnih informacij.

Predlagamo, da se dejanja iz 104. člena, ki so navedena pod točkami 2., 3. in 4. iz uvrstitve med najlažje prekrške opredelijo v členu 103 kot lažji prekrški.

Prekršek iz 2. odstavka 102. člena (namestitev vdorne programske opreme za nadzor) pa naj se premakne pod 101. člen med najhujše prekrške.

Sofinanciranje javnega interesa za nevladne organizacije, ki niso medij

V 12. členu predlog zakona opredeljuje javni interes na področju medijev. Kot javni interes zakon med drugim navaja medijsko pismenost, neodvisno, etično in verodostojno novinarstvo, uredniško in poklicno avtonomijo ter spodbujanje samoregulacije v medijih.

V 14. členu so med osnovnimi pogoji za dodelitev pomoči zapisani kriteriji, med katerimi sta spoštovanje poklicnih, profesionalnih in etičnih standardov novinarskega dela ter zagotavljanje rednega izobraževanja in usposabljanja novinarjev, programskih delavcev ali drugih ključnih poklicev v medijih.

Ministrstvo za kulturo torej priznava pomen spoštovanja profesionalnih standardov v novinarstvu in medijih, kot tudi potrebo po izveninstitucionalnem izobraževanju medijskih delavcev in medijskem opismenjevanju družbe. V društvu novinarjev ob tem opozarjamo, da so prejemniki sredstev, s katerimi država podpira in uveljavlja javni interes v medijih, po našem branju določb ZMed-1, le mediji. Vendar pa niso mediji tisti, ki denimo zagotavljajo delovanje sistema samoregulacije, torej Novinarskega častnega razsodišča v Sloveniji, ampak novinarska skupnost sama preko novinarskih organizacij. Te tudi nagrajujemo odličnost in kakovost z novinarskimi nagradami, izvajamo aktivnosti za varnost novinarjev in novinark, se ukvarjamo s področjem zaščite avtorskih pravi, v DNS denimo preko Centra kakovostnih medijskih vsebin nudimo strokovna izobraževanja, izmenjavo dobrih praks in odpiramo javno razpravo s področja medijev, novinarstva, svobode izražanja itd.

Menimo, da je treba popraviti besedilo zakona tako, da bo nedvoumno jasno, da so prejemniki sredstev za uresničevanje javnega interesa na področju medijev tudi reprezentativne novinarske in druge nevladne organizacije, ki zagotavljamo programe in mehanizme, prek katerih se ta javni interes dejansko uresničuje. Ob tem seveda pričakujemo, da bo glavnina sredstev namenjena medijski produkciji.

Predlagamo torej, da se predlog ZMed-1 dopolni na način, da se javni interes na področju medijev uresničuje s finančno podporo medijem in nevladnim organizacijam s statusom javnega interesa na področju medijev.

v Ljubljani, 3. 2. 2025

Upravni odbor Društva novinarjev Slovenije